

הַלְבוֹת תְּרוּמוֹת פָּרָק ה

א. אין תורמין אלא מן היפה, שנאמר "בהרימכם את-חלבֹו, ממנו" (במדבר יח, ל; במדבר יח, לב); ואם אין שם כוהן תורם מן המתקנים, אף על פי שיש שם יפה שאינו מתקנים. כיצד: תורם תאנים על הגרגרות; ובמקום שאין בו כוהן, תורם גרגרות על התאנים. ואם רגיל לעשות תאנים גרגרות תורם מן התאנים על הגרגרות, אפלו במקום שאין בו כוהן.

ב. אבל במקום שיש בו כוהן אין תורמין מן הגרגרות על התאנים, אפלו במקום שדרךן לעשות תאנים גרגרות. ותורמין בצל שלם, אף על פי שהוא קטן, אבל לא חצי בצל, אף על פי שהוא גדול בכל מקום.

ג. אין תורמין ממין על שאינו מינו, שנאמר "כדגן, מן-הגֶרֶן, וכמלאה, מן-היקב" (במדבר יח, כז); ואם תרם, אינה תרומה. הקישות והמלפפון מין אחד, כל מין חטים אחד, כל מין תאנים וגרגרות ודבילה אחד; ותורם מזה על זה. וכל שהוא פלאים בחברו לא יתרם מזה על זה, אפלו מן היפה על הרע.

ד. כיצד: היו לו חמשים סאה חטין וחמשים שעורים בבית אחד, והפריש על הכל שני סאין חטין אינן תרומה. וכל שאינו פלאים בחברו, תורם מן היפה על הרע; אבל לא מן הרע על היפה. ואם תרם מן הרע על היפה, תרומתו תרומה חוץ מן הזונין על החטים, מפני שאין הזונין מאכל אדם.

ה. אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו שנאמר "כדגן, מן-הגֶרֶן, וכמלאה, מן-היקב" (במדבר יח, כז), מן הגמור על הגמור; ואם תרמו, תרומתן תרומה.

ו. מאימתי תורמין את הגֶרֶן, משיכבד; כבר מקצת, תורם מן הכבד על שאינו כבד. המכנס שבלים לתוך ביתו לעשותן מלילות, הרי זה תורם מהן שבלים. מאימתי תורמין את הגת, משיהלכו בה שתי וערב; מאימתי תורמין את הזיתים, משיעטנו.

ז. אין תורמין מן הטהור על הטמא; ואם תרם, תרומתו תרומה. והלכה למשה מסיני, שעגול שלדבלה שנטמא מקצתו תורמין לכתחלה מן הטהור שבו על הטמא שבו. ולא העגול בלבד שהוא גוף אחד, אלא אפלו אגדה שלירק, אפלו ערמה שלחטים שננטמאת מקצתה תורמין מן הטהור שבה על הטמא שבה.

ח. אבל אם היו שני עגולים או שתי אגדות או שתי ערמות, אחת טמאה ואחת טהורה בצדה לא יתרם מן הטהור על הטמא לכתחלה. ותורמין תרומת מעשר מן הטהור על הטמא לכתחלה שנאמר "את-מקדשו, ממנו" (במדבר יח, כט), טל מן המקדש שבו.

ט. אין תורמין מן הטמא על הטהור; ואם תרם בשוגג, תרומתו תרומה. במזיד לא תקן את השירים, וזה שהרים תרומה; ויחזור ויתרם. במה דברים אמורים, שלא ידע בטמאה; אבל אם ידע,

וּשְׁגַג שִׁמְתָר לְתָרֵם מִן הַטָּמֵא עַל הַטְּהוֹר הָרִי הוּא כְּמִזִּיד. וְכֵן בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר.

י. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַמִּחְבֵּר עַל הַתְּלוּשׁ, וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמִּחְבֵּר. פִּיּוּד: הָיוּ לוֹ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין, וְאָמַר פְּרוֹת אֵלוּ יִהְיוּ תְרוּמָה עַל פְּרוֹת אֵלוּ הַמִּחְבְּרִים, אִפְּלוּ אָמַר לְכַשְׁיִתְּלָשׁוּ, אוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי עֲרוּגוֹת, וְאָמַר פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת תְּלוּשִׁין יִהְיוּ תְרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת מִחְבְּרִים, אוֹ שֶׁאָמַר פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת תְּלוּשִׁין יִהְיוּ תְרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת תְּלוּשִׁין לֹא אָמַר כָּלוּם.

יא. אֲבָל אִם אָמַר פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת תְּלוּשִׁין יִהְיוּ תְרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹאת לְכַשְׁיִתְּלָשׁוּ, וְנִתְּלָשׁוּ הוּאִיל וּבִידוֹ לְתִלְשָׁן, אֵינוּ מְחַסֵּר מַעֲשֵׂה; וְלְכַשְׁיִתְּלָשׁוּ שְׁנֵיהֶם, דְּבָרָיו קִיָּמִין: וְהוּא שְׁיָבִיאוּ שְׁתֵּיהֶן שְׁלִישׁ, בְּעֵת שְׂיֵאמֶר.

יב. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַלַּח עַל הַיָּבֵשׁ, וְלֹא מִן הַיָּבֵשׁ עַל הַלַּח; וְאִם תָּרֵם, תְּרוּמָתוֹ תְרוּמָה. פִּיּוּד: לֵקֵט יֶרֶק הַיּוֹם, וְלֵקֵט מִמֶּנּוּ לְמַחֵר אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה, אֲלֹא אִם כֵּן דִּרְכוֹ לְהַשְׁתַּמֵּר שְׁנֵי יָמִים; וְכֵן יֶרֶק שֶׁדִּרְכוֹ לְהַשְׁתַּמֵּר שְׁלוֹשָׁה יָמִים, כְּגוֹן הַמִּלֶּפְפוֹנוֹת כָּל שְׁלֵקֵט בְּשִׁלְשֵׁת הַיָּמִים מִצְטָרֵף, וְתוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה. יֶרֶק שֶׁדִּרְכוֹ לְהַשְׁתַּמֵּר יוֹם אֶחָד בְּלִבְדּוֹ, וְלֵקֵט בְּשַׁחֲרִית וְלֵקֵט בְּעֶרֶב תוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה.

יג. אֵין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת שָׁנָה זֹאת עַל פְּרוֹת שָׁנָה שְׁעֵבְרָה, וְלֹא מִפְּרוֹת שָׁנָה שְׁעֵבְרָה עַל פְּרוֹת שָׁנָה זֹאת; וְאִם תָּרֵם אֵינָה תְרוּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר "שָׁנָה שָׁנָה" (דְּבָרִים יד, כב).

יד. לֵקֵט יֶרֶק עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד שְׁלֹא בָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ, וְיָחֹזר וְלֵקֵט אַחֵר שֶׁבָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה: שְׁזֵה חֲדָשׁ, וְזֵה יֵשֵׁן. וְכֵן אִם לֵקֵט אֶתְרוֹג בְּעֶרֶב חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט עַד שְׁלֹא בָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ, וְיָחֹזר וְלֵקֵט אֶתְרוֹג אַחֵר מִשְׁבָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה: מִפְּנֵי שֶׁאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשְׂרוֹת תְּבוּאָה וִירְקוֹת וְקִטְנִיּוֹת, וְחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשְׂרוֹת הָאֵילָן.

טו. אֵין תּוֹרְמִין פְּרוֹת הָאָרֶץ עַל פְּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ, וְלֹא מִפְּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פְּרוֹת הָאָרֶץ, וְלֹא מִפְּרוֹת הָאָרֶץ עַל פְּרוֹת סוּרְיָה, וְלֹא מִפְּרוֹת סוּרְיָה עַל פְּרוֹת הָאָרֶץ. וְלֹא מִפְּרוֹת שְׂאִינָן חִיבִין בְּתְרוּמָה כְּגוֹן לֵקֵט שִׁכְחָה אוֹ פְּרוֹת שֶׁנִּתְרַמָּה תְרוּמָתָן, עַל פְּרוֹת שְׁחִיבִין בְּתְרוּמָה, וְלֹא מִפְּרוֹת שְׁחִיבִין בְּתְרוּמָה, עַל פְּרוֹת הַפְּטוּרִין. וְאִם תָּרֵם, אֵינָה תְרוּמָה.

טז. הַמִּפְרִישׁ תְּרוּמָה מִמַּעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְּלָה תְרוּמָתוֹ, אוֹ מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי וְהִקְדַּשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ, עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת אֵין תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה.

יז. אֵין תּוֹרְמִין מִדְּבַר שֶׁהוּא חֵיב בְּתְרוּמָה מִן הַתּוֹרָה עַל דְּבַר שֶׁהוּא חֵיב מִדְּבָרִיהֶן, וְלֹא מִן הַחֵיב מִדְּבָרִיהֶן עַל הַחֵיב מִן הַתּוֹרָה. וְאִם תָּרֵם, תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה; וְיָחֹזר וְיִתְרֵם.

יח. עֲצִיץ נָקוּב, הָרִי הוּא כָּאָרֶץ. וְכֵמָּה יִהְיֶה בְּנֻקֵּב כְּדֵי שֶׁרֶשׁ קָטָן, וְהוּא פָּחוֹת מִכִּזִּית. זֶרַע תְּבוּאָה בְּעֲצִיץ שְׂאִינוֹ נָקוּב, וְהִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ, וְאַחֵר כֶּף נֻקְבוֹ, וְנִגְמְרָה הַתְּבוּאָה וְהוּא נָקוּב הָרִי הִיא כְּצוּמָח בְּשְׂאִינוֹ נָקוּב: עַד שֶׁיִּקְבְּנוּ, קֵדָם שְׁיָבִיאוּ שְׁלִישׁ.

יט. הַתּוֹרֵם מִפְּרוֹת הַגְּדָלִין בָּאָרֶץ עַל הַגְּדָלִין בְּעֲצִיץ נָקוּב,

או מפרות עציץ נקוב על הגדלין בארץ תרומתו תרומה. תרם משאינו נקוב על הנקוב, תרומתו תרומה; ויחזר ויתרם. תרם מן הנקוב על שאינו נקוב, תרומתו תרומה; ולא תאכל, עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר.

ב. התורם מן הדמאי על הדמאי, ומן הדמאי על הודאי תרומה; ויחזר ויתרם, מפל אחד ואחד בפני עצמו. תרם מן הודאי על הדמאי, תרומה; ולא תאכל, עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות.

כא. אין תורמין שבלים על החטים, וזיתים על שמן, וענבים על יין; ואם תרם, אינה תרומה גזרה, שלא יטריח את הכוהן לכתש ולדרך. אבל תורמין שמן על זיתים הנכבשין, ויין על ענבים לעשותן צמוקין; למה זה דומה לתורם משני מינין שאינן פלאים זה בזה, מן היפה על הרע.

כב. וכן תורמין מזיתי שמן על זיתי כבש, אבל לא מזיתי כבש על זיתי שמן; מניין שאינו מבשל על המבשל, אבל לא מן המבשל על שאינו מבשל; מן הצלול על שאינו צלול, אבל לא משאינו צלול על הצלול; מתאנים על גרגרות במנין, מגרגרות על התאנים במדה, אבל לא תאנים על גרגרות במדה, ולא גרגרות על תאנים במנין: כדי שיתרם לעולם בעין יפה. ותורמין חטים על הפת, אבל לא מן הפת על החטים אלא לפי חשבון. ובכל אלו אם תרם, תרומתו תרומה.

כג. אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין, ולא יין על ענבים הנדרכות שזה דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. ואם תרם, תרומה; ויחזר ויתרם מן הזיתים והענבים, בפני עצמן. הראשונה מדמעת בפני עצמה, והאוכלה חייב עליה כשאר תרומות גמורות; אבל לא השנייה.

כד. מי שתתם שמן על זיתים שדעתו לאכלן, או זיתים על זיתים ודעתו על הכל לאכילה, או שתתם יין על ענבים שהם לאכילה, או ענבים על ענבים והכל לאכילה, ונמלך לדרכן, ודרך הזיתים והענבים שכבר תרם עליהם אינו צריך לחזר ולתרם.

כה. אין תורמין חמץ על יין, אבל תורמין יין על חמץ שהיין והחמץ, מין אחד הן; הנה בלבד לתרם חמץ על חמץ, ונמצא החמץ שתתם יין אינה תרומה. התורם חבית שליין על היין, ונמצאת חמץ אם נודע שהיתה חמץ עד שלא תרמה, אינה תרומה; ואם אחר שתתמה החמיצה, הרי זו תרומה. ואם ספק, תרומה; ויחזר ויתרם.

כו. וכן התורם קישות ונמצאת מרה, אבטיח ונמצא סרוח, או שנמצאו נקורין, תרם חבית שליין ונמצאת מגלה שאסור לשותתה תרומה; ויחזר ויתרם שניה. ואין אחת משתייהן מדמעת בפני עצמה, והאוכל אחת משתייהן אינו חייב חמץ.

כז. פיצד: נפלה אחת מהן לתוך החלין, אינה מדמעת; נפלה שניה למקום אחר, אינה מדמעת. נפלו שתייהן למקום אחד, מדמעות כקטנה שבשתייהן. וכן אם אכל זר שתייהן משלם כקטנה שבשתייהן וחמשה. פיצד הוא עושה בשתייהן נותנן לכוהן אחד, ונוטל מן הכוהן דמי הגדולה.

כח. הבודק את החבית, והניחה להפרישה תרומה על אחרים, עד שתעשה כלה תרומה, ויתננה לכוהן, ולאחר זמן בדקה ומצאה חמץ מעת שבדקה תחלה עד שלושה ימים, ודאי יין, וכל יין שחשב באותן הימים שהתרומה שלו בחבית זו, הרי הוא מתקן; מכאן ואלך ספק, וצריך להפריש ממנו תרומה שניה.

כט. בשלושה פרקים צריך לבדק את היין שהניחו להפריש עליו, שמא החמיץ; ואלו הן בקדים שלמוצאי החג, ובהוצאת הסמדר, ובשעת כניסת מים לבסר. ויין מגתו, מפרישין עליו בחזקת שהוא יין ארבעים יום.

ל. המניח פרות להיות מפריש עליהן, עד שיעשו תרומה אף על פי שאין מפרישין לכתחלה, אלא מן המקף אם הפריש, הרי הן בחזקת קימין. מצאן שאבדו הרי זה חושש לכל מה שתקן, שמא לא הפריש עליהן אלא אחר שאבדו; ולפיכך מפריש תרומה שניה.